

Sex și ideologie

Ion Cordoneanu

Assistant Lecturer, Ph.D. at the Department of Philosophy and Theology, Faculty of Letters, History and Philosophy, University of Galati, Romania

Sex is the greatest magic force of nature. Its actions prefigure the mystery of the One. Plato and Orwell are two cases in which ideology distorts the sense of sexuality. Two thinkers of the XXth century, Julius Evola and Michel Foucault, represent two different perspectives for a philosophy of sexuality – a metaphysics and a history of conscience, but the ideology must be sought where we see too much freedom or no freedom at all. And for that, we have two moments: Woodstock (1969) and Communism.

„Ar fi vrut să poată merge împreună pe stradă, dar nu ca acum, ci deschis, fără nici o frică, să vorbească câte-n lună şi în stele, să facă mici cumpărături pentru casă. Dar mai tare ca orice dorea să aibă un cuib al lor, unde ar putea r´mâne singuri, fără a-şi cerşi iubirea de la o întâlnire la alta. […] Amândoi ştiau că fac o nebunie, că astfel îşi sapă singuri groapa. Iar acum, aşezat pe marginea patului, gândurile îl purtară din nou la subsolurile Ministerului Iubirii" (George Orwell, *1984*)

KEY WORDS:

communism, Orwell, sexuality, Plato, Woodstock, representation

K. Popper se decide să scrie „The open society and its enemies" în ziua când a aflat despre invadarea Austriei, în martie 1938. Care este evenimentul care m-a decis să scriu acest text, nu cred că interesează pe cititor, dar, scriind acestea, (îmi) pot explica unele tonuri poate uşor patetice pe care am fost nevoit să le reprim. Nu a existat un *eveniment* propriu-zis care să determine într-un fel sau altul această sumară cercetare, el fiind suplinit de o *realitate* care defineşte, într-o foarte mare măsură, comportamentul, aşteptările şi dorinţele omului contemporan: inflaţia erotismului şi exacerbarea sexualităţii. În ce măsură acestea vorbesc despre om, în esenţa lui, sau sunt doar epifenomene ale conştiinţei, nu voi căuta aici un răspuns. În schimb, voi încerca o scurtă şi selectivă analiză a relaţiei dintre sex şi ideologie, din perspectiva istoriei ideilor, şi nu numai, interesându-mă, în special, de modul cum ideologia a integrat în structura şi conţinutul ei o concepţie despre relaţia dintre sexe.

Pornind de la premisa, acceptată de specialişti, că nu toate ideologiile deformează realitatea, cedez, totuşi, tentaţiei, de a accepta şi de a porni la drum cu o definiţie restrânsă a ideologiei înţeleasă drept "cunoaştere falsă", "iluzie" sau "falsă conştiinţă". Apoi, consider necesar a arăta chiar dintru acest început cu false (sic!) accente de retorică postmodernă, că mă situez pe poziţia hermeneuticii popperiene care admite că subiectivitatea ideologiei este un impediment în cercetarea ştiinţifică.

Platon și Orwell

În dilogurile lui Platon avem de-a face cu două concepţii despre sexualitate, una expusă în *Banchetul*, iar cealaltă în dezvoltată în *Republica*. Le vom expune şi discuta pe rând.

În *Banchetul*, Platon închipuie un mit, conform căruia la început a existat o rasă primordială, un gen de vieţuitoare care cuprindea în sine principiul masculin şi principiul feminin, şi care se chema androgin. Fiind îngrijoraţi de puterea lor (tema prometeică), zeii hotărăsc să-i taie în două, fiind astfel determinată apariţia ambelor fiinţe, cu sex masculin, respectiv feminin. Demitologizată, povestea descrie, de fapt, starea oamenilor în timpurile imemoriale (*in illo tempore*), când aceştia trăiau într-o perfectă unitate, fiind nemuritori şi fiinţe absolute, nescindate, neduale. Diferenţierea sexelor este corespunzătoare stării acelei fiinţe care nu-şi mai are viaţa în sine, ci în celălalt, iar dorinţa de celălalt reprezintă dorinţa după nemurire, împlinire spirituală. Platon este, se pare, mai interesat de dualitatea sexelor, rostul mitului fiind acela de a explica semnificaţia erosului: "În fond, omul, iubind şi dorind, caută, aşadar,

confirmarea de sine, participarea la fiinţa absolută, abolirea *steresis*-ei - a privaţiei şi neliniştei existenţiale conexe" (Julius Evola, *Metafizica sexelor*, Humanitas, 1994, p. 87).

Cealaltă teorie, expusă în *Republica*, va avea în vedere nu semnificaţia erosului ci organizarea cetăţii ideale. Aici Platon prevede, cel puţin în privinţa grupului restrâns al paznicilor, un gen de "comunism al femeilor" (criticat de către Aristotel în cartea a doua a *Politicii*). După ce este clarificată ideea că "nu există (...) nici o îndeletnicire privitoare la ocârmuirea statului, proprie femeii, ca femeie, nici vreuna proprie bărbatului, ca bărbat. Ci, fiind naturile sădite în acelaşi fel în ambele sexe, femeia participă, potrivit cu firea ei, la toate îndeletnicirile, şi la fel şi bărbatul, doar că în toate femeia este mai slabă decât bărbatul" (*Rep.*, 455 d), Socrate afirmă că legiuitorul trebuie să-i pună la un loc pe bărbaţi şi pe femei, având la un loc locuinţa şi hrana, de vreme ce bărbaţii nu au nimic în comun şi trăiesc laolaltă. Astfel, ei "vor fi conduşi de o necesitate organică spre împreunarea între ei" (*Rep.*, 458 d). Platon închipuie, în continuare, modul în care trebuie făcută procrearea şi creşterea copiilor, fiind de acord ca, la reproducere, să fie aplicate aceleaşi principii ca şi la creşterea animalelor. Apoi, deşi infanticidul în scopul eugeniei este o instituţie spartană, Platon se arată de acord cu ea, afirmând că "e necesar (...) să împerechem pe cei mai buni bărbaţi cu cele mai bune femei cât se poate de des, şi dimpotrivă, cât mai rar pe cei mai răi cu femeile cele mai rele. Copiii primelor cupluri trebuie crescuţi, ceilalţi - nu, dacă este vorba ca turma să fie cât mai valoroasă" (*Rep.*, 459 d-e). Dar, atenţie!, în continuare se citeşte: "Toate acestea, însă, trebuie să se facă în ascuns faţă de toţi, în afara conducătorilor înşişi".

Cu acest mod de gândire suntem în plină ideologie totalitară, deoarece stă în esenţa unei asemenea ideologii ca ea să falsifice. Platon afirmă că legiuitorul care dă legi trebuie ascultat în toate, chiar şi în cele mai neînsemnate lucruri: când să se trezească, să se mişte, să se îmbrace, să mănânce etc, şi asta pentru că *doar el este cel care poate vedea adevărul*, preţuit mai mult decât orice. Dar cârmuitorii cetăţii pot minţi, fie pe duşmani, fie pe cetăţeni, "având în vedere folosul cetăţii; tuturor celorlalţi însă nu li se dă voie să mintă" (*Rep.*, 389 b). Popper remarcă faptul că acest raţionament face apel la principiul utilităţii colective care se înscrie în logica moralităţii totalitare: "La ce fel de minciuni se gândeşte Platon atunci când îi îndeamnă pe cârmuitorii săi să folosească leacuri puternice (n.n. C.I. În acelaşi loc, Platon afirmă că "minciuna este nefolositoare zeilor, iar oamenilor le este folositoare doar în chip de leac")? Crossman subliniază pe bună dreptate că Platon se gândeşte la *propagandă, la tehnica influenţătii comportamentului...majorităţii*

celor cârmuiţi" (Popper, *Societatea deschisă şi duşmanii ei*, Humanitas, 1993, p. 163).

Ce mai rămâne din erosul *Banchetului* şi din semnificaţia sa mistică şi existenţială? Platon este de acord că în cetatea celor fericiţi (recuperare din *Banchet* a idee de stare originară, în care oamenii erau fericiţi şi nemuritori) nu pot avea loc împerecheri în neorânduială şi, ca atare, vor fi rânduite "căsătorii sacre", după modelul incestuos al hierogamiei Zeus-Hera.

Platon sau Orwell? Orwelliană este lumea schimbată de puterea politică până în cele mai intime resorturi: limbă, istorie, *relaţiile dintre sexe* şi dintre clase au fost *falsificate* şi falsificarea este menţinută prin teroare de Ministerul Iubirii. Asemănările sunt izbitoare până la identitate. Filosofului, care trebuie să conducă cetatea, Platon spune că trebuie să i se ridice monumente şi să i se aducă jertfe; totalitarismul secolului XX a avut ca mod de manifestare, printre altele, cultul personalităţii. Conducătorul lui Platon, prin "arta" guvernării cetăţii, avea acces la toate aspectele vieţii membrilor ei, totul trebuia controlat, de la modalitatea de exprimare (în cetatea ideală nu ai voie să râzi), muzica ascultată (anticii credeau în puterea de educaţie a cetăţenilor prin muzica ascultată şi cultivată în cetate) şi până la relaţiile intime. La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, când Occidentul nu l-a mai avut ca aliat pe Stalin, dar intra sub paranoia războiului rece, şi după ce devine celebru cu *Ferma animalelor*, Orwell îşi începea romanul său de triumf, *1984*, cu descrierea tabloului Fratelui cel Mare a cărui privire te urmărea peste tot şi, implicit, ştia tot. Cetatea ideală îşi găsise, în sfârşit, pe pământ, modelul său real.

"Războiul înseamnă pace. Libertatea înseamnă sclavie. Neştiinţa înseamnă putere". Aceste lozinci care tronau pe faţada Ministerului Adevărului ar fi putut foarte bine să stea ca învăţătură supremă în Cetatea lui Platon. Filosoful antic are un cult deosebit pentru descrierea "paznicilor desăvârşiţi", alături de celelalte "clase", descriere care este, de fapt, un "mit", o "poveste feniciană", o minciună, în fapt o *ideologie a represiunii*. Paznicii, ajutoare ale conducătorilor (vrednici de "cea mai mare cinste", căci zeul care i-a plămădit a pus în alcătuirea lor aur, conf. *Rep.* 415 a), sunt cei care ocrotesc cetatea "şi faţă de duşmanii din afară, cât şi faţă de prietenii aflaţi înăuntru, astfel încât aceştia din urmă să nu voiască, iar primii să nu poată face rele" (*Rep.*, 414 b) şi au în amestec argint. Ceilalţi, agricultori şi meşteşugari, sunt făcuţi din fier şi aramă. Preocuparea lui Platon este cum va impune un asemenea "mit". Sunt formulate două posibilităţi, dar nici una nu pare suficient de convingătoare: posibilitatea de a-l crede cei tineri, ca după ei să vină şi ceilalţi oameni, sau puterea tradiţiei. Totalitarismul comunist a uzat de ambele metode, ca

instrumente ale propagandei ideologice, însă cea mai importantă s-a dovedit a fi, până la urmă, soluţia care, descrisă în termeni platonicieni, se înfăţişează astfel: "Noi, însă, înarmându-i pe aceşti fii ai gliei, să-i ducem înainte sub cârmuirea mai marilor lor. Mergând, ei să privească acel loc din cetate unde este cel mai potrivit să fie încartiruiţi. De acolo ar putea cel mai bine să-i ţină în frâu pe cei dinăuntru, dacă vreunul n-ar voi să asculte de legi, şi tot de acolo s-ar putea cel mai bine apăra de cei din afară, dacă vreun duşman ar sosi precum lupul la turmă" (*Rep.*, 415 e).

Woodstok și misticile orientale

În timp ce în lagărul de est, existenţa, chiar şi cea intimă, se desfăşura în limitele ideologiei, manifestările de tot felul fiind dacă nu reprimate, cel puţin diminuate, sub pronirea atotpătrunzătoare a Fratelui cel Mare, în Occident, după moartea lui Orwell (1950), are loc un fenomen ale cărui urmări se fac simţite de atunci încoace. Împotriva capitalismului şi a întregului sistem de valori adiacent, care funcţionează din ce în ce mai bine, reacţionează generaţia tânără a anilor '60, principalul lor canal de manifestare fiind, desigur, muzica. Punctul culminant: Festivalul de la Woodstock din anul 1969, un fenomen pe cât de complex, pe atât de controversat, în care de-falsificarea condiţiei umane, în fapt demistificarea civilizaţiei şi instituţiilor occidentale s-a consumat într-un mod în care faptele s-au aşezat la marginea politicului. Este generaţia *hippie*, care "respinge societatea tehnocrată şi comercială a predecesorilor; îi reproşează faptul că se bazează pe proprietate, eficacitate, consum, cultul banului şi că a pierdut toate contactele cu natura şi cu forţele universului" (Marie Madeleine Davy, *Enciclopedia doctrinelor mistice*, Editura Amarcord, Timişoara 1998, vol. 2, p. 361).

În fiecare zi, la Woodstock vin vizitatori de pretutindeni. Aici nu *sunt nici un fel de semne, nici o taxă de intrare. Nu e nimic special de văzut*, doar un mic parc pentru Monumentul închinat rockului şi cei care vin aici dornici să recupereze ceva din "Spiritul Woodstockului".

Adepţii spun că Woodstock a fost cheia de boltă a unui timp dedicat progresului umanităţii. Cinicii spun că a fost un sfârşit ridicol corespunzător unui timp al naivităţii. Alţii spun că nu a fost decât o petrecere pe cinste. Woodstok a adunat mai mult de 450000 de oameni pe o păşune în Sullivan. Pentru patru zile locul a reprezentat o contracultură a unei cvasi-mini-naţiuni în care minţile erau deschise, drogurile peste tot dar legale, iar sexul era liber. Evenimentul a inspirat numeroase legi care să prevină posibilitatea de a se mai întâmpla aşa ceva. Asemenea unui eveniment istoric având

conotaţii dezastruoase, Woodstock a devenit parte a unui limbaj cultural. Aşa cum Watergate este cuvântul-cod pentru a denumi criza naţională a încrederii, iar Waterloo pentru o înfrângere umilitoare, Woodstock reprezintă hedonismul tineresc şi excesul anilor '60. În acel weekend din '69 s-au adunat mincinoşi şi iubiţi, profeţi şi profitori (un joc de cuvinte în engleză: "liars and lovers, prophets and profiteers"), au făcut sex, bani şi puţină istorie. Pe posterul oficial scria "trei zile de pace şi muzică": se protesta în legătură cu războiul din Vietman, iar pe lista oaspeţilor erau înscrişi, alături de protestatarii anti-război, veteranii din Vietnam, militanţii negrilor, anti-gay, gay/lesbiene, susţinători ai legalizării drogurilor. Dintre cei care au fost atunci acolo şi s-au numit *copiii flori*, azi sunt oameni de afaceri, politicieni, foşti preşedinţi de stat… A fost un timp al descătuşării, al libertăţii (aşa cum era înţeleasă şi cum altfel nu putea fi). A fost un test pentru o condiţie umană care ar fi vrut altceva decât reguli, instituţii, program, echilibru, civilizaţie. Au avut puţină mâncare, puţine facilităţi privind salubritatea, droguri şi alcool; acolo trebuiau părăsite grijile de genul "unde-mi sunt prietenii, unde mi-e maşina". Să vedem ce se întâmplă…

Printre mesajele de pe cartoane puteai citi "God loves sex!" Procesul demistificării funcţiona într-atât, încât manifestări precum băi de noroi sau plimbări prin păduri în pielea goală erau lucruri normale. Eliade a interpretat fenomenul ca dorinţa arhetipală a omului de a se întoarce la origini, încercând să reconstituie Paradisul: eliberaţi de orice autoritate, purtând părul lung, adamic, trăiesc goi prin păduri în meditaţie, dorind să demoleze paşnic frontierele de tot felul: naţionale, rasiale, religioase, sexuale, de clasă şi ideologice. Cred în sex mai mult decât în lupta politică.

Totuşi, nici aceste spirite anti-ideologice nu au scăpat de ideologie, fiind marcaţi, dincolo de toate influenţele eclectice, de freudism şi urmând învăţăturile mai multor *guru* veniţi din Orient.

Epoca de glorie a maeştrilor spirituali indieni este în anii '60, când ei oferă o alternativă la materialismul occidental, căruia îi opuneau meditaţia transcendentală. Beatles-ii vor fi fascinaţi de cultura indiană şi aveau de gând să plece într-un pelerinaj la izvoarele ei pentru o iniţiere mai profundă şi în prezenţa unui guru pe care l-au găsit în persoana lui Maharishi, venit pentru prima oară în India în 1960 şi a devenit repede un simbol al generaţiei *flower-power*. El propovăduia *autoperfecţionarea*. Promisiunile lui se întâlneau perfect cu filosofia drogurilor: "Vreţi extaz, vă dau extaz şi nu trebuie să renunţaţi la nimic!" Paul McCartney va spune, după întoarcerea din India: "Meditaţia e grozavă! E doar un sistem de relaxare şi nimic mai mult". După întâlnirea cu Beatles-ii, Maharishi primea,

la jumătatea anilor 70, câte 250 de mii de elevi noi în fiecare an. El a devenit un guru al muzicii pop, chiar dacă, ironic, Beatles-ii au renunţat repede, în câteva luni, la calea spirituală. Totuşi, mii de oameni au luat drumul către est - calea hippioţilor - în căutarea unui maestru spiritual. Unii găseau izbăvirea folosind droguri, alţii rămâneau în *ashram*-uri lângă un guru; religia creştină instituţionalizată nu le mai oferea nimic din ceea ce ei căutau. În Occident, guru devin un fel de pop-star: au harismă, vitalitate şi vorbesc direct cu tinerii, chiar dacă unele mişcări cad pradă logicii civilizaţiei materialiste pe care o invadează. Este timpul sincretismelor de tot felul, între învăţături tradiţionale orientale şi psihoterapii europene. Unele învăţături sunt concentrate în mesaje precum "sex şi libertate", conform cărora libertatea sexuală era mijlocul de a atinge starea de graţie. Lucrul acesta convenea de minune celor crescuţi în anii 60-70, generaţiei *hippie*. Aceştia se inspirau mai ales din practicile sexuale de tip Tantra şi considerau că "dragostea trebuie să fie liberă şi, totodată, sentimentală, senzuală, mistică - terestră şi divină" (Marie Madeleine Davy, *Encilclopedia doctrinelor mistice*, Editura Amarcord, Timişoara 1998, vol. 2, p. 363). Timothy Leary, cel mai cunoscut lider *hippie*, afirma că "energia sexuală generată de LSD este universală, cosmică şi divină". Secularizarea acestor ideologii sincretice odată cu anii 80 determină apariţia psihoterapeuţilor care promit transformarea personalităţii în trei zile. Adepţii unei astfel de mişcări ajungeau să creadă că se perfecţionează spiritual vânzând prin telefon tot felul de produse, de la aparate casnice la mâncare pentru pisici, astăzi sistemul de teleshoping fiind răspândit în toată lumea. Cu sfârşitul anilor 80, guru a început să însemne orice om care îţi poate administra un tratament sau sfat pentru o problemă, de orice gen şi oricât de neînsemnată. Guru îţi poate spune cum să te îmbraci, ce să mănânci, la ce oră să te trezeşti - într-un cuvânt - îţi impune un stil de viaţă: ideea e o prostie, un paleativ şi total opusă ideii de guru oriental.

Tipul de guru occidental poate fi astăzi ridiculizat dar nu ignorat, căci, o dată intraţi sub influenţa lui, oamenii nu-şi mai sunt proprii lor stăpâni şi devin neputincioşi. El seam´nă, vrem, nu vrem, foarte mult cu filosoful-rege al lui Platon. Doar că ideologia este alta, dar tot ideologie se cheamă.

Reprimarea sexului și invazia erotismului

Principiul de la care pornim în această secţiune este că o analiză culturală priveşte structura unei ideologii, din perspectiva relaţiei dintre mitizare şi demitizare. La Platon, de pildă, avem de-a face cu două momente ale

ideologizării sexului. În *Banchetul*, sexul este, evident, mitizat. În *Republica*, dimpotrivă, adică în plin demers ideologic şi ideologizant, asistăm la demitizarea sexului, mitizarea producându-se la nivelul explicării structurilor cetăţii ideale. La Orwell, la fel - toate relaţiile umane, sub presiunea ideologiei care mitizează Statul totalitar, se demitizează. În cazul mişcării *hippie*, dimpotrivă, sexul este mitizat, înţeles drept formă a manifestării paradisiace, alături de meditaţie şi integrare în natură. Mitizarea şi demitizarea au loc în interiorul aceleiaşi idei sau aceluiaşi fenomen, dar se raportează la lucruri diferite. Este, însă, posibil ca una să se presupună pe cealaltă şi să facă referire la aceeaşi realitate. Mitizând, demitizăm şi invers; sunt mişcări care se presupun reciproc şi care acţionează independent de conştiinţa umană, la fel ca o structură, în sensul interpretării lui Michel Foucault. În opinia lui, odată cu „epoca clasică" a existat o „tehnologie a dominaţiei" prin intermediul unor instituţii de disciplinare socială a corpului sau a atitudinii faţă de viaţă: „E vorba de mecanisme de putere pentru a căror funcţionare discursul despre sex (...) a devenit esenţial. Apare în preajma secolului al 18-lea o incitare politică, economică, tehnică la a se vorbi despre sex. Şi nu atât sub forma unei teorii generale a sexualităţii, cu sub formă de analize, de contabilitate, de clasificare şi de definire a speciilor, sub forma unor cercetări cantitative sau cauzale" (*Istoria sexualităţii*, Editura de Vest, Timişoara, 1995, p. 21). Din perspectiva analizelor lui Michel Foucault, s-ar putea spune că ipoteza reprimării discursurilor despre sex, începând cu secolul 17 şi culminând cu epoca victoriană, este doar o poveste (istoricist vorbind) secolului 20 care determină naşterea unei ideologii anti-represive, eliberatoare, demistificatoare. Dar aceasta merge la pas cu mistificare, am văzut... Iar noi, la rândul nostru, nu am face decât să ne situăm într-o altă ideologie, printr-o asemenea interpretare. Nu. Foucault vrea doar să determine nu „atât de a şti dacă sexului i se spune da sau nu, dacă se formulează interdicţii sau permisiuni, dacă i se afirmă importanţa sau dacă i se neagă efectele, dacă se epurează ori nu cuvintele folosite pentru a-l reprima, ci să se ia în considerare faptul că se vorbeşte despre sex, luând de asemenea în considerare pe cei care vorbesc, locurile şi punctele de vedere din care se vorbeşte, instituţiile care instigă să se vorbească despre *el*, care arhivează ori răspândesc cele spuse, pe scurt *faptul discursiv* global, *transpunerea în discurs a sexului*" (*op. cit.*, p. 14). Foucault admite că toate acele elemente negative prin care sexul a fost reprimat au, la rândul lor, rolul lor în discursul despre sex, dar ceea ce trebuie să rămână important aici este *voinţa de a cunoaşte*, care constituie şi suport şi instrument, şi faptul că „începând din perioada clasică a existat o

înteţire constantă şi o tot mai mare punere în valoare a discursului despre sex" (p. 21). Ceea ce Foucault identifică a fi o „poliţie" a sexului reprezenta necesitatea reglementării lui prin discursuri utile şi publice. Totuşi, prima condiţie ca sexul să poată fi tematizat propriu-zis într-un discurs public şi ideologizat se producea; însă până la revoluţia sexuală din anii '60-70 ai secolului trecut mai era cale lungă.

Surprinzătoare va fi, însă, analiza pe care o va face Julius Evola în *Metafizica sexelor*, apărută în 1958. Temporal, deci, la limită!, dar studiul este reclamat de criza către care se îndrepta lumea occidentală la vremea aceea: o criză a vieţii sexuale a cuplului, degradată, decăzută, golită de emoţii şi putredă. Ceea ce reprezintă astăzi şi numim ca „invazie a erotismului" îşi găseşte explicaţia în represiunea sexului aşa cum este înţeleasă ea de către de câţiva analişti. Cauza majoră a excesului de sexualitate în Occident stă în reprimarea unităţii dintre sex, sentiment şi iubire sacră. „orgia sexului la care asistăm astăzi, filmele sexy, pornografia invadatoare, sex shopurile ş.a.m.d. reprezintă încă o acţiune a reprimării, fiindcă atâta timp cât sexul e vulgarizat, fiziologizat, terfelit, debarasat de orice obligaţie şi cvasiironico-sarcastic, sexul nu mai e spirit, nu e aventură, nu e noutate, nu e creaţie, nu e dăruire, nu e descoperire, nu e tremur şi cutremur" (Julius Evola, *Metafizica sexelor*, Editura Humanitas, 1994, p. 21). Tocmai această demistificare/mistificare a sexului în timpul prezent constituie, poate, o ideologie cu mult mai represivă decât era, la timpul ei, cea platoniciană. „Sexul este *cea mai mare forţă magică a naturii*; în el acţionează un impuls care prefigurează misterul Unului". În afirmaţia evoliană trebuie să vedem încercarea de a recupera ceva din semnificaţia eroticii platoniciene din *Banchet* şi un semnal pentru degradarea omului contemporan, rob şi neputincios unei ideologii în care politica, aparent, nu are nici un amestec...